

Френсіс Скотт Фіцджеральд ВЕЛИКИЙ ГЕТСБІ

ГЛАВА 1

У мої молодші і більш чутливі літа мій батько дав мені одну пораду, яка відтоді не йде у мене з голови.

— Щойно ти відчуєш бажання засудити когось, — сказав він мені, — просто згадай, що ніхто на цьому світі не мав тих переваг, які були у тебе.

Більше він нічого не сказав, але ми завжди були надзвичайно промовисті в нашому небагатослів'ї, і я збагнув, що він мав на увазі значно більше, ніж промовив. Внаслідок цього я схильний стримувати всі свої судження, і ця звичка обрушила на мене відвертість багатьох дивацьких душ, а також прирекла стати жертвою сили-силенної професійних скигліїв. Людина, яка не відає про норми пристойності, швидко розпізнає і прив'язується до цієї властивості, коли така проступає в нормальній людині, і тому сталося так, що в коледжі мене несправедливо звинувачували в інтриганстві через те, що я був посвячений у таємні драми якихось абсолютно випадкових, незнайомих мені людей. Більшість цих одкровень були непроханими: часто я вдавав, що хочу спати, що дуже зайнятий або зображував відсторонену легковажність, коли визначав за якоюсь безпомилковою ознакою, що далі на мене чекало чергове довірче одкровення, оскільки довірчі одкровення молодих людей, або, в усякому разі, ті слова і фрази, за допомогою яких вони відкривають свої секрети — здебільшого шаблонні і грішать очевидною недомовленістю. Бути стриманим в судженнях — означає мати нескінченну надію. Я досі ще боюся втратити щось із довіреного моїм вухам, якщо забуваю, як казав мій батько-сноб, і я як сноб повторюю, що почуття елементарної

пристойності відпускається кожному при народженні неоднаково.

Отже, похвалившись таким чином своєю терпимістю, я схилиюся до припущення, що і вона має свою межу. Вчинки людини можуть мати залізобетонні підстави або тонути в багнистих болотах, однак на якомусь етапі мені стає вже нецікаво знати, на чому вони засновані. Коли я повернувся зі Сходу минулої осені, я ладен був одягнути весь світ у таку собі моральну уніформу і дати йому неперервну команду «струнко!»; я вже втомився від усіх цих неприборканих екскурсій в людське серце з ексклюзивним правом огляду визначних пам'яток. І тільки Гетсбі, — людина, ім'ям якої названа ця книга, не викликав у мене такої реакції; Гетсбі, який був уособленням всього, до чого я відчував щире презирство. Якщо особистість — це безперервна низка жестів, розрахованих на зовнішній ефект і досягнення своєї мети, тоді в ній було щось неординарне, якась підвищена чутливість до обіцянок життя, ніби він мав зв'язок з одним із тих хитромудрих пристроїв, які реєструють землетруси на відстані десяти тисяч миль. Ця чутливість не мала нічого спільного з тією млявою вразливістю, удостоєною назви «творчий темперамент»; це був незвичайний дар здатності до надії, романтичної готовності до успіху, якого я жодного разу не зустрів у жодній людині і,

напевно, ніколи вже не зустріню. Ні, Гетсбі виявився гідним цього дару у фіналі; просто той шлейф, який тягнувся за Гетсбі, весь той брудний пил, який він здійняв у повітря, йдучи за своїми мріями, — все це тимчасово знищило мій інтерес до безплідних смутків та скороминущих людських захоплень.

Мої близькі — відомі заможні люди, котрі вже у третьому поколінні живуть у цьому місті на Середньому Заході. Сімейство Каррауей являє собою щось на зразок клану з власною родинною легендою, яка свідчить, що ми походимо від герцогів Бакклі, однак фактичним засновником мого родоводу був брат мого діда, який прибув сюди у п'ятдесят першому, послав на Громадянську Війну замість себе заступника і заснував компанію з оптової торгівлі залізними виробами «J», яку сьогодні продовжує очолювати мій батько.

Я жодного разу не бачив цього мого двоюрідного діда, але я, мабуть, був схожий на нього, особливо якщо поглянути на портрет того досить крутого хлопця у кабінеті мого батька. Я закінчив Нью-Хейвен у 1915-му, рівно через чверть століття після мого батька, а ще через короткий час взяв участь в тому запізнілому тевтонському переселенні, відомому як Перша світова війна. Мені настільки сподобалося ходити в контракти, що після повернення додому я почувався ніяково.

Середній Захід, що перестав бути затишним центром світу, тепер скидався на пошарпаний край всесвіту, тому я вирішив вирушити на Схід, щоб навчитися торгувати облігаціями. Всі, кого я знав, займалися торгівлею облігаціями, і я подумав, що це заняття цілком могло б забезпечити ще одного холостяка. Всі мої тітоньки і дядечка обговорювали між собою це так детально, неначе добирали для мене підготовчу школу і, нарешті, дали своє «добро», промовивши: «Нехай вже спробує, якщо йому хочеться» з дуже серйозними, сповненими скепсису обличчями. Батько погодився заплатити за один рік мого навчання, і після відтермінувань з різних питань я прибув на Схід, як я вважав, на постійне мешкання навесні двадцять другого року.

Ще треба було знайти у місті кімнати для винаймання, але пора року було тепла, і я не так давно прибув із сільської місцевості з її широкими газонами і гіллястими деревами, тож коли один молодий хлопець з офісу запропонував мені орендувати будинок на двох у передмісті, ця ідея мені здалася прекрасною. Він знайшов такий будинок — пошарпаний бунгало з гіпсокартону за вісімдесят на місяць, але буквально в останню мить фірма відрядила його до Вашингтона, і я вирушив у передмістя один. У мене були: пес — в усякому разі, кілька днів, поки не втік, а також старенький «Додж» і одна фінка, яка прала мені постільну

білизну і готувала сніданки, а також бурчала собі по під ніс щось по-фінськи, коли поралася з електричною плитою.

Моя самотність тривала приблизно з день, може, трохи більше, доти, поки одного ранку мене не зупинила на дорозі одна людина, яка прибула в цю місцевість трохи пізніше за мене.

— Як дістатися до селища Вест-Егг? — безпорадно запитав він.

Я пояснив йому. І з тієї хвилини мій шлях перестав бути самотнім. Я був уже провідником, керманичем, місцевим мешканцем. Він ненавмисне дав мені відчуття все дивовижне привілля цієї місцевості.

І ось уже сяйво сонячного світла і листя на деревах, що розпускається швидко, як у швидкій кінострічці, повернули мені те вже знайоме переконання, що з настанням літа життя починається заново.

Насамперед мені потрібно було дуже багато прочитати і почерпнути дуже багато здоров'я з цього животворного повітря, що пульсувало юним життям. Я купив десяток книг з банківської справи, кредиту і інвестиційних цінних паперів, і вони стояли у мене на полиці рівним рядком — з червоними корінцями і позолотою, наче щойно віддруковані нові банкноти, що обіцяли розкрити переді мною видатні секрети, про які знали лише

Мідас, Морган і Меценат. І у мене був твердий намір прочитати ще багато інших книг, крім цих. У коледжі мене вважали людиною неабияких літературних здібностей; одного разу я написав серію банальних, проте які відповідали всім правилам жанру, передовиць для «Новин Йейля», і тепер збирався повернути все це у своє життя і знову стати найнікчемнішим з усіх фахівців, тобто, «всебічно освіченою людиною». І це не лише гострота: насправді життя набагато успішніше піддається опису, якщо спостерігати за ним з одного вікна.

Цілком випадково я найняв будинок в одному з найбільш незвичайних і дивних населених пунктів у Північній Америці. Він стояв на тому вузькому і багатому на рослинність острові, який простягається на схід від Нью-Йорка і який в з-поміж інших природних пам'яток має дві ділянки суші незвичної форми, що видаються у водну поверхню. На відстані двадцяти миль від міста пара величезних яйцеподібних фрагментів суші, однакових за формою і відокремлених один від одного лише однією бухтою, яку можна вважати умовністю, виступає в самісіньку внутрішню частину океану в Західній півкулі, — у великий морський смітник, яким є протока Лонг — Айленд. Це не ідеальні овали, як у яйця в історії з Колумбом, — обидва вони сплюснені з боку

контакту, — однак їхня фізична схожість, мабуть, є причиною вічної плутанини для чайок, які літали над ними. А для безкрилих більш привабливим феноменом є їхня несхожість у всьому, крім форми і розмірів.

Я жив на Уест-Еггу — найменш фешенебельному з двох цих яйцеподібних виступів, хоча слова «найменш фешенебельний» — не точна характеристика і вельми поверхнево передає неприродний і досить зловісний контраст між ними. Мій будинок стояв на самісінькій на вершині «яйця», лише за п'ятдесят ярдів від берега протоки, затиснутий між двома величезними маєтками, які здавалися в оренду за дванадцять або навіть п'ятнадцять тисяч за сезон. Маєток праворуч від мене був воістину колосальним за всіма мірками, це була справжня копія якогось Hotel de Ville в Нормандії — з вежею на одній стороні, що сяяла новизною оздоблення з-під негустої борідки плюща, і басейном з мармуру, а також з газонами і садом на більш як сорока акрах землі. Це був особняк Гетсбі або ж, оскільки я ще не знав містера Гетсбі, особняк, де жив чоловік, що носив це ім'я. Будинок, в якому мешкав я, був потворним об'єктом, але це була невеличка потвора, а отже його просто не помічали, в результаті чого я милувався видом на протоку, частково — на газон мого сусіда і мав втішне сусідство з мільйонерами, і

все це за вісімдесят доларів на місяць.

На другому боці умовної бухти вздовж берега виблискували сліпучо-білі палаци фешенебельного Іст-Егга. Історія подій цього літа насправді бере початок з того вечора, коли я поїхав туди, щоб пообідати з сімейством Тома Б'юкенена. Дейзі була моєю троюрідною сестрою, а з Томом ми познайомилися в коледжі. І відразу після війни я провів з ними два дні в Чикаго.

Серед різноманітних спортивних досягнень її чоловіка виділялося одне: він був одним з найсильніших флангових гравців, що колись грали в футбол у Нью-Хейвені, — свого роду національний герой, один з тих, хто в свої двадцять з гаком сягають такої вершини успіху, що всі подальші досягнення віддають гірким присмаком розчарування. Сім'я його була непомірно багата, тож навіть у коледжі його часто сварили за надто вільне поводження з грошима; потім він раптом узяв і переїхав з Чикаго на Схід, але якщо розповісти вам в подробицях, як саме він переїхав, у вас перехопить дух; він, наприклад, привіз з собою з Лейк Фореста всіх своїх поні для кінного поло. Важко було уявити собі, щоб людина мого віку могла бути настільки багатою!

З якої причини вони приїхали на Схід, я не знаю. Вони поїхали до Франції без будь-якої особливої мети і прожили там рік, після чого

кочували з місця на місце, зупиняючись ненадовго там, де збиралися багаті люди і грали в гру для багатих — кінне поло. Цей переїзд був останнім, як сказала мені Дейзі по телефону, але я їй не повірив; я не міг проникнути в серце Дейзі, але я відчував, що Том буде кочувати і далі з деяким жалем і вічним прагненням внести в своє життя драматичну напруженість якогось матчу зі свого футбольного минулого.

І ось одного вечора, в теплу вітряну погоду, я сів у машину і відправився до Іст-Егга — до двох старих друзів, про яких я майже нічого не знав. Вони жили в будинку, який, як з'ясувалося, був навіть більш вишуканим, ніж я очікував; це був особняк в георгіанському колоніальному стилі, витриманий у веселих червоно-білих тонах, з видом на бухту. Газон починався біля пляжу і тягнувся на чверть милі в бік парадних дверей, потім, перескочивши через сонячний годинник і викладені цеглою алеї і сади, що палахкотіли різнобарв'ям, і добігши, нарешті, до будинку, продовжував підніматися вгору по його стіні вже у вигляді гарних виноградних лоз, немов за інерцією від свого швидкого бігу. Фасад був порізаний виструнченими в ряд французькими вікнами, що палали у цей час віддзеркаленим сяйвом золота і були відкриті навстіж для теплого вечірнього вітерця; на передньому ганку, широко розставивши